

Polovicom 20. stoljeća zahuktavali su se modernizacijski zahvati u Zagrebu, poslijeratna obnova je bila u punom jeku, a središnjica socijalističke modernizacije bila je današnja Avenija grada Vukovara. Iskustva ove avenije prenesena su 1960-ih na Novi Južni Zagreb, odnosno na novi socijalistički grad koji je nastajao južno od Save, dio grada koji i danas najčešće zovemo – Novi Zagreb, iako su njegova prva naselja starija od pola stoljeća.

Projekt **Koraci grada 1957-2017** kojim propitujemo pojam “razvoja” grada na primjeru Ulice grada Vukovara, kao i modele reprezentacije grada u raznim medijima, dobio je ime po filmu **Koraci grada** režisera Branka Majera u produkciji Zagreb-filma.

Majerov propagandni film počinje rečenicom “Godina je 1957. Grad je velikim koracima krenuo prema jugu”. 1957. godine avenija od koje se Zagreb počeo širiti prema jugu dobila je ime Ulica proleterskih brigada, te ga zadržala do 1991. godine. [1]dejno zacrtana kao Moskovski bulevar u prvoj poslijeratnoj viziji grada Urbanističkog i instituta Ministarstva građevina Narodne Republike Hrvatske i njegova ravnatelja arhitekta Vladimira Antolića (Ivanković) ova ulica, odnosno avenija ili bulevar [1], proglašavana je centrom grada već 1946. odnosno 1949. godine. Film kao da citira razmišljanja arhitekata onog doba: Zemljak kaže kako ‘ulica postaje veliko očitovanje kolektivnog duha i nastupa’; Rašica tvrdi kako ‘suвременa urbanističko-arhitektonska koncepcija mora biti u toj mjeri progresivna, da je usprijemo realizirati u vremenu našeg trajanja’; Ilijić pak kako ‘Ulica Proleterskih brigada daje eklatantnu sliku sukoba prošlosti i nastojanja sadašnjosti’ (Ivanković).

Film naglašava upravo Ilijićeve riječi: sukob tzv. prošlosti, utjelovljene u malim kućicama koje i dan-danas predstavljaju prežitek ruralne trnjanske matrice, [2] i modernosti, materijalizirane u ikoničkim djelima

arhitekata Ivan Zemljaka, Nevena Šegvića, Božidara Rašice, Stanka Fabrisa, Peroslava Ilijića, Kazimira Ostrogovića, Radovana Nikšića, Milana Grakalića, Ive Geršića, Milana Žerjavića i drugih koji su u svega nekoliko godina oblikovali aveniju čija je osnovna morfologija zadržana do današnjih dana.

Međutim, “periferija koja se ispriječila pred koracima grada” pokazala se daleko otpornijom no što su Antolićevi planovi predvidjeli. Možda upravo zbog toga što se i “periferija” osjetila ugroženom, kao što je pisala Pasinović: ‘koncept te reprezentativistički mišljene prometnice svojim prometnim karakterom, svojim jurećim mjerilom i svojom vanljudskom perspektivnošću doista nemilice siječe, reže grad’. Iako Avenija grada Vukovara i dan-danas na različite načine siječe grad, vrijednost ukupnog urbanog koncepta kao i nekih pojedinih arhitektonskih ostvarenja – neupitna je. No, među-prostora za poboljšanja ima. Nadamo se da ćemo te međuprostore locirati te pridonijeti poboljšanjima. Pridružite nam se!

Udruga za interdisciplinarna i interkulturalna istraživanja

[1] Ulica grada Vukovara u doba predstavljanja Antolićeve direktivne regulacijske osnove 1949. godine (tada Moskovski bulevar) zamišljena je kao poveznica planiranih ali neizvedenih kolodvora – istočnog i zapadnog (Ivanković : 179).

[2] ‘Na početku 17. stoljeća Trnje je najveće među kmetским selima na gradskom teritoriju. Tu tada živi 17 obitelji. Sve su to kmetovi grofa Oršića koje je kasnije baštiniio grof Kulmer.’ Izvor: Grad Zagreb <http://www.zagreb.hr/default.aspx?ID=14165> (posjećeno 22.1.2017.)

Bibliografija

Ivanković, Vedran (2006) Moskovski bulevar – Ul. grada Vukovara u Zagrebu 1946 -1957. Arhitektura i urbanizam na razmeđu istoka i zapada, u: Prostor 2 (32) 14 / 2006, str. 178 - 195, Zagreb
Pasinović, Antoaneta (1977) Ulica kao skalpel. „Vjesnik u srijedu”, 1298: 29-30, Zagreb

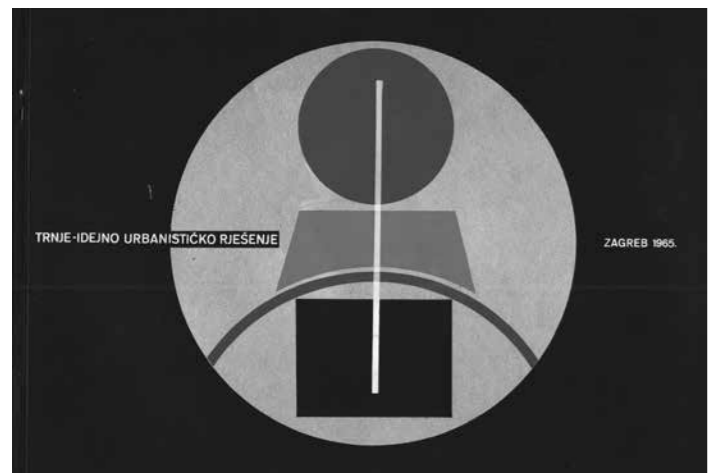
KORACI GRADA 1957-2017, projekt je **Udruga za interdisciplinarna i interkulturalna istraživanja** u suradnji s: Festival Design District Zagreb 2017 (13–18. 6. 2017.) :: Blue Bike Zagreb :: Croatia film :: : Galerija Modulor – Centar za kulturu Trešnjevka :: Filozofski fakultet, Zagreb :: Hrvatski državni arhiv – Kinoteka :: Institut za povijest umjetnosti, Zagreb :: Laboratorij zabave, Zagreb :: Pogon Jedinstvo - Centar za nezavisnu kulturu i mlade :: Zagreb film
KUSTOSICA I UREDNICA: Sonja Leboš
GRAFIČKO OBLIKOVANJE: Darko Fritz
FOTO: Boris Cvjetanović (naslovna) :: Fototeka IPU :: Ulll arhiv :: Zagreb film
PRIJEVOD I LEKTURA: Lingolero d.o.o.
SUBTITLES: Transtilit i Ministarstvo titlova
ZAHVALJUJEMO: Boris Cvjetanović :: Ankica Čakardić :: Marko Sančanin

PODRŠKA: Zaklada “Kultura nova” :: Grad Zagreb – Ured za obrazovanje, kulturu i sport :: Ministarstvo kulture RH
Ova publikacija je tiskana uz financijsku podršku Zaklade “Kultura nova”. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji odražavaju isključivo mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Zaklade “Kultura nova”.

NAKLADA: 300
ISBN 978-953-55557-4-2

Koraci grada 1957-2017.

:: program :: KVARTOVSKO KINO :: Zagreb :: 15. lipnja - 12. srpnja

15. 6. 2017. :: 21.30 – 23.00

Park 100. brigade
u sklopu programa "Kino u kvartu" festivala Design District 2017
(13. – 18. 6. 2017.)

Filmska projekcija :: ulaz slobodan

Moj stan :: 1962., 14', režija: Zvonimir Berković, produkcija: Zagreb film
Ljubica :: 1978., 91', režija: Krešimir Golik, produkcija: Croatia film

Iako su ovi filmovi odabrani za Design District festival jer se u njima ogleda i dio grada uz Martićevu ulicu, njihov locus vezan je i za Aveniju grada Vukovara. Tako se protagonisti filma **Moj stan** sele iz centra grada (Mrazovićeve ulice) na današnju Savicu (Miljackina ulica), nedaleko od Avenije proleterskih brigada (danas Avenije grada Vukovara) – kao što se u filmu kaže "u buduću centar grada". Djevojčica kroz čiji kritički pogled analiziramo Zagreb s početka 1960-ih, uočava razliku između svog novog stana, koji spada u kategoriju tzv. privremenih "prihvatnih stanova" (sve te zgrade i dan-danas prkose vremenu), i modernističkih zgrada kakve nastaju u centru grada, kao što je npr. 1962. godine (dakle u godini kada nastaje i ovaj film) dovršen čuveni neboder za zaposlenike Narodne banke u Laginjinoj ulici arhitekta Ive Vitića, čiju stogodišnjicu rođenja obilježavamo ove godine. Ovaj Berkovićev film nagrađen je prvom nagradom u kategoriji kratkog dokumentarnog filma u Cannesu 1962. godine.

Protagonistica filma **Ljubica**, maestralna Božidarka Frajt, kreće se između jednosobnog iznajmljenog stana spomenute "prihvatne" tipologije i posla u centru za rehabilitaciju djece s poteškoćama u govoru i oštećenjem sluha. Dok pratimo svakodnevicu mlade žene koja se trudi emancipirati jednako od muža i njegovih roditelja kao i mladog ljubavnika, a istovremeno izboriti stalno zaposlenje te time i pravo na egzistenciju i samostalnu brigu za svog malodobnog sina, krećemo se zajedno s njom i njenim izvanredno ocrtanim intimističkim prostorima i zagrebačkim žilama kucavicama – Zvonimirovom, Ilicom, Savskom, Avenijom Proleterskih brigada. U filmu vidimo Zagreb kakav je bio sredinom 1970-ih, naizgled davno, no u mnogočemu sličan Zagrebu danas.

8. 7. 2017.

Laboratorij zabave, Trnjanska cesta 3

11.00 – 13.00 :: radionica za djecu i mlade uz filmsku projekciju
Moj stan i šetnju kvartom

:: ulaz slobodan uz prijavu na e-mail office@uiii.org

12.00 – 13.00 :: šetnja Trnjanskom uz stručno vodstvo Paromlin, Gradska vijećnica, Koncertna dvorana V. Lisinskog, "Palača pravde". Povratak u Laboratorij zabave gdje roditelji dolaze po djecu.
:: **voditelji: Hrabren Dobrotić i Sonja Leboš**

21.00 :: otvaranje vrta Laboratorija zabave

21.30 :: Filmska projekcija :: ulaz slobodan, svi dobrodošli
Koraci grada :: 1957., 12', režija: Branko Majer, produkcija: Zagreb film
Martin u oblacima :: 1961., 110', režija: Branko Bauer, produkcija: Jadran film

nakon projekcije neobavezni razgovor o filmu i druženje
:: **voditelj: Hrabren Dobrotić, komparatist književnosti**

Propagandni film **Koraci grada** značajan je dokument nikad dovršene transformacije polu-ruralnog Trnja, napućenog radničkim kućama koje su često nicala bez dozvole, u utopiju socijalističkog modernizma. Iz današnje perspektive, film vrlo snažno, uz tonove pobjedničkih truba, naglašava impresivne vizure sa visokih katova, odakle se pogled gotovo prezrivo spušta ka malim kućercima. Kada kamera ulazi u dvorište obitelji koja upravo iseljava iz jednog takvog kućerka, tovari sve što posjeduje na nekoliko kamiona, glazba je suosjećajna, elegična i naglašava melankoliju prostora u nestajanju: "na mjestu krivudavih, uskih puteljaka" nastaju "široke ceste novog velegrada".

Film **Martin u oblacima** obiluje vedutama i ikonama ondašnjeg (ponekad i današnjeg) Zagreba: Meštovićev Zdenac života na Trgu maršala Tita, restoran brze prehrane Splendid na Zrinjcu ili dijelovi renomirane izložbe Porodica i domaćinstvo koja se održavala, kako se i u filmu kaže – "na Velesajmu" a imala društvenu ulogu približavanja novih modernih oblika stanovanja ljudima koji su se u velikom broju iz manjih i ruralnih sredina selili u rapidno industrijaliziran Zagreb. Martin je student u podstanarstvu u malom sobičku (tzv. djevojačkom, u kakvima su stanovale služavke) unutar raskošnog građanskog stana penzioniranog arheologa Solara na Marulićevom trgu. Zaplet počinje kada Martin ostaje sam u velikom stanu, jer arheolog (iako u penziji) odlazi na četveromjesečno istraživanje na Jadransku obalu. Poznanci savjetuju Martina da uloži u zadrugu, kako bi konačno dobio stan, te se tako skućio sa svojom djevojkom Zorom. No, Martin će zapasti u nevolje...Ova slapstick komedija prava je filmska poslastica, a legendarni Boris Dvornik u njoj ostvaruje jednu od svojih prvih filmskih uloga.

12. 7. 2017. :: 21.00 – 23.00

POGON – JEDINSTVO, Centar za nezavisnu kulturu i mlade
Trnjanski nasip bb

Filmska projekcija :: ulaz slobodan

Nezaposlena žena s djecom

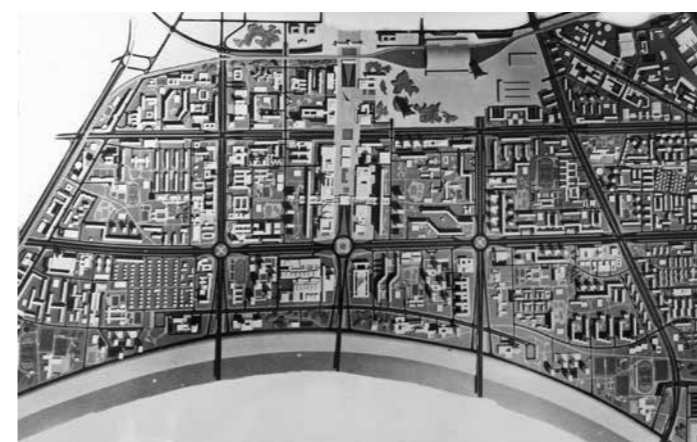
1986., 12' režija: Krsto Papić, produkcija: Zagreb film

Živi bili pa vidjeli

1979., 997', režija: Bruno Gamulin i Milivoj Puhovski, produkcija: Zagreb film

Oba filma tematiziraju stanje hrvatskog društva koje 1970-ih ulazi u fazu temeljitog preispitivanja, što se naročito ogleda u izrazito kritičkoj filmskoj produkciji tog razdoblja.

Filmovi **Kuća** (Bogdan Žižić, 1975.), **Ljubica** (Krešo Golik, 1978.), **Posljednji podvig diverzanta Oblaka** (Vatroslav Mimica, 1978.) samo su neki od naslova kojima se uz film **Živi bili pa vidjeli** otvoreno filmskim kadrom upire na korupciju, sve izraženiju klasnu nejednakost, nezaposlenost i potrošačku pohlepu. Elegična dokumentarna forma kratkog filma **Nezaposlena žena s djecom** također ukazuje na iste probleme koji su 1980-ih kulminirali kroz stigmatizaciju nezaposlenih ljudi do bolnog stanja izopćenika, te jasno naglašava rodnu perspektivu te stigme.

:: najave za jesen

28. 9. 2017.

Filozofski fakultet, Ivana Lučića 3, Zagreb

Između revolucije i sjećanja na revoluciju

Gal Kirn :: predavanje :: ulaz slobodan :: na engleskom jeziku

Predavanje Gala Kirna osmišljeno je kao panoramski pogled na paradoksalan i intenzivan odnos filma i revolucije u perspektivi stogodišnjice Oktobarske revolucije. Sovjetska rana kinematografija težila je biti konstitutivnim dijelom revolucije, kako u političkom (u smislu participacije u izgradnji revolucije) tako i u estetskom spektru (montaža). Kirn će kratko usporediti različite metode ubrzanja (Medvedkinovo kino-vlak, Eisensteinovu montažu atrakcija,...) kao i nove modele percepcije i osjećajnosti (Vertovljev "Čovjek s filmskom kamerom"), te pokušati odgovoriti na sljedeća pitanja: koje su bile prednosti i mane tih metoda i modela, te na koji način su već ovi filmovi stvarali sjećanje na revoluciju (neki i nastaju u vrijeme 10-godišnjice revolucije). U zadnjem djelu izlaganja Kirn će propitivati na koji način su ti modeli nastavili biti i/ili bili izloženi imanentnoj kritici u razdoblju 1960-ih.

Gal Kirn je predavač na ICI - *Institute for Cultural Inquiry* u Berlinu. Iza njega je postdoktorsko istraživanje na Odjelu za slavistiku Humboldt sveučilišta u Berlinu, na Akademie Schloss Solitude te na Jan van Eyck Academie. Doktorsku dizertaciju pod naslovom *Politics and Reproduction in the work of Louis Althusser: Case of Socialist Yugoslavia* obranio je na Sveučilištu u Novoj Gorici. Najnovija Kirnova knjiga objavljena je na slovenskom jeziku: "Partizanski prelomi in protislovja tržnega socializma v Jugoslaviji" / *Partisan ruptures and contradictions of market socialism in Yugoslavia* (Sophia, 2015.). Kirnova poglavlja nalaze se i u sljedećim izdanjima: *Partisans in Yugoslavia* (ur. Miranda Jakiša and Nikica Gilić, Transcript, 2015), *Retracing Images: Visual Culture after Yugoslavia* (ur. Daniel Šuber i Slobodan Karamanić, Brill, 2012) te *Raumschiff Jugoslawien / Spaceship Yugoslavia* (ur. Naomi Hennig et al., Argobooks, 2011.).

25. 10. - 11. 11. 2017.

izložba radnog naslova Medijske reprezentacije :: Zagreb 1957 – 2017.
galerija "Modulor", Centar za kulturu Trešnjevka, Park Stara Trešnjevka 1

Za sve detalje molimo vidjeti www.uiii.hr i www.cekate.hr
kontakt: office@uiii.org.

